

Nr 262.

Uppläst och godkänd i Första kammaren den 29 maj 1912.

» » » i Andra kammaren den 29 maj 1912.

Riksdagens skrivelse till Konungen angående sådan planläggning af statens och kommunernas arbeten, att största möjliga antal arbetare beredes arbete under tider och perioder, då större arbetslöshet inträder.

(Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 17 och 20.)

(Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.)

Till Konungen.

Inom Riksdagen hafva väckts motioner, afseende, bland annat, åstadkommande af utredning, huruvida och på hvad sätt statens och kommunernas arbeten må utföras enligt sådan planläggning, att arbete kan beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten inskränkes och till följd däraf större arbetslöshet uppstår.

Arbetslöshetens orsaker äro i allmänhet att söka dels i en genom årstidernas växling åstadkommen stagnation i vissa yrken, dels ock i växlande ekonomiska förhållanden i stort, och plägar man med hänsyn härtill i dagligt tal skilja mellan dels säsongarbetslöshet, dels ock krisarbetslöshet eller rättare sagdt depressionsarbetslöshet.

Den invändningen, att statens och kommunens arbeten betyda så litet i jämförelse med den privata företagsamheten, har knappast det

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 14 saml. 72 häft. (Nr 262, 263.)

värde, som man i första ögonblicket kanske är böjd antaga, utan hafva statens och kommunernas arbeten i jämförelse med de privata utan tvifvel större betydelse, än man i allmänhet tillmäter dem. Detta torde gälla för båda fallen af arbetslöshet och särskildt i högre grad för den sistnämnda.

Beträffande till en början den s. k. säsongarbetslösheten, utvisa statistiska uppgifter angående arbetslösheten inom vissa fack, särskildt byggnadsfacket, hur utprägladt en sådan arbetslöshet inom dem uppträder.

Riksdagen anser de socialt menliga följderna af denna säsongarbetslöshet böra kunna i betydlig mån mildras, därest statens och kommunernas arbeten så regleras, att de i största möjliga utsträckning förläggas till den del af året, då den privata verksamheten mest ligger nere. Ett sådant förskjutande till vintertiden af allmänna arbeten begränsas visserligen i viss mån af de hinder, vårt vinterklimat lägger härutinnan. Öfver hufvud synas dock rifnings-, planerings-, bergsprängnings-, schaktnings- och pålningsarbeten utan större svårighet låta sig utföra äfven under vinterkylan. Sådana systematiskt genomförda vinterarbeten skulle uppenbarligen i första rummet motarbeta arbetslösheten bland grof- och hjälparbetarna inom säsongfacken, men tvifvelsutan torde det också vara denna grupp af arbetare, som hårdast drabbas af arbetslösheten.

Hvad härefter angår arbetslösheten under de tidsperioder, då till följd af dåliga konjunkturer eller eljest den privata företagsamheten ligger nere, håller Riksdagen före, att äfven i detta afseende åtskilligt kan åtgöras.

Såväl i vårt land som i utlandet hafva vid krisperioder utomordentliga åtgärder måst vidtagas på grund af den inträdande stora arbetslösheten. Det synes då Riksdagen vara ur alla synpunkter vida fördelaktigare att på förhand så planera arbetena inom de områden, där staten kan göra sitt inflytande gällande, att arbetslösheten därigenom kan blifva delvis förebyggd.

De verksamhetsgrenar, som mest bero af växlingen mellan goda och dåliga tider och som det därför här närmast är fråga om, äro byggnadsverksamheten i allmänhet, byggandet af järnvägar, spårvägar och kanaler jämte deras utrustning, utbyggandet af vattenfall med ledningsnät o. s. v. På detta område är den offentliga verksamheten ingalunda obetydlig och kan, om den i någon mån koncentreras till depressions-

perioderna, i afsevärd grad motväga den minskning i sysselsättning, som på den privata företagsamhetens fält då gör sig gällande.

Då det just är inom byggnadsväsendet i nyssnämnda allmänna betydelse, som konjunkturväxlingarna ha sitt ursprung, torde åtgärderna i förevarande hänseende böra afse detta arbetsområde; och lära depressionens verkningar på andra områden af näringslifvet hufvudsakligen vara att betrakta som sekundära fenomen, hvilka kunna undvikas i samma mån som primärorsakerna undanröjas.

En förutsättning för att kunna utnyttja förenämnda möjlighet att vinna det åsyftade målet synes Riksdagen vara, att såväl stat som kommuner i förväg för längre tidsperioder uppgöra planer för sina större arbetsföretag. I detta afseende har Riksdagen sig bekant, att en plan redan uppgjorts för bedrifvande af statens järnvägsbyggnader under en följd af år; och torde detsamma utan större svårigheter kunna ske äfven vid åtskilliga andra statens arbetsbedrifvande verk och företag. Beträffande kommunerna kan staten visserligen icke gifva dem något åläggande i nämnda hänseende, men statens exempel och en hemställan till kommunerna torde, jämte dessas egna intressen, kunna förväntas åstadkomma, om icke samma verkan, så likväl afsevärd påföljd.

Hafva nu sådana planer upprättats, är visserligen påtagligt, att en del arbetsföretag af olika anledningar måste utföras på förut bestämd tid. Många andra kunna dock uppskjutas under afvaktan på en förr eller senare inträffande lågkonjunktur. För att närmare bestämma tiden för dessa arbetens igångsättande och utförande vore utan tvifvel en tillförlitlig s. k. krisbarometer, för så vidt den kunde komma till stånd, af stor betydelse. Nedåtgående konjunkturer med sämre arbetsmarknad liksom stigande konjunkturer med bättre arbetsmarknad torde likväl äfven utan krisbarometer göra sig märkbara. Arbeten kunna då antingen igångsättas eller uppskjutas; och är härvid att beakta, att, enligt hvad erfarenheten visat, arbetslöshet i allmänhet inträder först någon tid, efter det en kris utbrutit.

Riksdagen vill i detta sammanhang erinra därom, att det motstånd, som på vissa håll förefunnits mot tanken på en systematisk reglering af offentliga arbeten med hänsyn till växlingarna mellan goda och dåliga tider, förnämligast utgått från misströstan om att på den vägen kunna vinna något afsevärdt resultat. Ehuru Riksdagen icke sätter alltför stora förhoppningar på det resultat, som skulle kunna åstadkommas genom

åtgärder i ofvan antydda riktning, anser Riksdagen dock, att åtskilligt på angifvet sätt står att vinna.

På grund af hvad sålunda anförts, får Riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvad sätt statens och kommunernas arbeten må utföras enligt sådan planläggning, att arbete kan beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten inskränkes och till följd däraf större arbetslöshet uppstår.

Stockholm den 29 maj 1912.

Med undersåtlig vörtnad.
